

Ревматологія в Україні: важливий крок до покращення здоров'я нації

Цьогорічна осінь виявилась дуже насиченою на різноманітні події, пов'язані з охороною здоров'я в Україні. Це стосується і медичної реформи, і протесту профспілки медичних працівників, і Національного форуму охорони здоров'я тощо. Важливими заходами, спрямованими на покращення стану медичної галузі, є проведення з'їздів, науково-практичних конференцій та конгресів лікарів, про один з яких далі піде мова.

Незадовго до заходу, 20–22 вересня 2017 р., у Києві відбувся XVIII Національний конгрес кардіологів України, під час якого особливу увагу було приділено питанням формування персоналізованого підходу до лікування пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями на основі доказової медицини, практичного досвіду профілактичної кардіології, спадкоємності в роботі лікарів-кардіологів та кардіохірургів, а також питанням реформування кардіологічної галузі. Загальновідомо, що ревматологічний напрямок крокує поряд із кардіологією, тож 18–20 жовтня 2017 р. у столичному готелі «Русь» за сприяння Національної академії медичних наук (НАМН) України, Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України, Асоціації ревматологів України, Асоціації дослідників України, Державної установи (ДУ) «Національний науковий центр (ННЦ) «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України» відбувся VII Національний конгрес ревматологів України (далі — Конгрес), основними науково-практичними напрямками діяльності якого стали:

- фундаментальні аспекти ревматології;
- інноваційні методи діагностики та лікування ревматичних захворювань;
- лікування біологічними агентами в ревматології: зарубіжний та вітчизняний досвід застосування;
- ураження серцево-судинної системи у пацієнтів із ревматичними захворюваннями;
- інфекції та ревматичні хвороби;
- ревматичні хвороби і туберкульоз;
- сучасні аспекти застосування глюкокортикостероїдів та нестероїдних протизапальних препаратів при ревматичних захворюваннях;
- проблеми остеопорозу при ревматичних захворюваннях;
- ортопедичні проблеми в ревматології;
- актуальні питання дитячої кардіоревматології;
- сучасна діагностика та аспекти фармакотерапії системних хвороб сполучної тканини;
- стан і перспективи післядипломної освіти в галузі ревматології;
- особливості надання медичної допомоги населенню в сучасних умовах;
- коморбідність і ревматичні хвороби;
- етапність і спадкоємність спеціалізованої медичної допомоги хворим ревматологічного профілю;
- адаптовані лекції та майстер-класи для лікарів первинної ланки.

Загалом протягом Конгресу присутні мали змогу взяти участь у науково-практичних симпозиумах, секції молодих учених, круглих столах, майстер-класах, організаційно-методичній нараді, секційних засіданнях, Генеральній асамблеї Асоціації ревматологів України та Українсько-європейському ревматологічному форумі, а також почути пленарні, проблемні, стендові доповіді та лекції провідних вітчизняних та закордонних науковців медичної галузі, про що докладніше розповімо далі.

Доброю традицією роботи Конгресу стало його урочисте відкриття і привітання учасників, яке відбулося під головуванням директора ДУ «ННЦ «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України», президента Асоціації кардіологів України, президента Асоціації ревматологів України, академіка НАМН України, доктора медичних наук, професора **Володимира Коваленка**. На переконання оратора, вітчизняна ревматологічна школа, українські вчені та практикуючі лікарі йдуть в ногу з європейською ревматологією, і показово, що на різних міжнародних форумах завжди присутні

представники України, що свідчить не лише про зацікавленість, а і про те, що новітні досягнення світової ревматологічної науки активно втілюються у практику охорони здоров'я нашої держави. Також вітчизняні науковці активно задіяні в міжнародних дослідженнях ефективності та безпеки лікарських засобів, активно функціонують українські наукові видання, триває тісна співпраця не тільки лікарів-ревматологів поміж собою, а й міждисциплінарна робота з ортопедими-травматологами, фахівцями педіатричного профілю тощо.

В. Коваленко зазначає, що вітчизняна ревматологія не стоїть на місці, адже, окрім конгресів, двічі на рік проводяться ревматологічні конференції, які стосуються багатьох актуальних питань цього медичного напрямку. Важливо відзначити, що з кожним роком розширюється команда ревматологів, приїжджають все більше фахівців, які зацікавлені у формуванні вітчизняного ревматологічного простору, з одного боку, а з іншого — у підтримці такої ревматологічної аури, зазначає професор. Не можна оминати увагою, що і коло доповідачів постійно розширюється, і це сприяє розвитку майстерності не лише професорів, а й усіх фахівців, хто має честь і можливість виступати з трибун подібних заходів.

Як зазначає оратор, незважаючи на складні часи та перепони, зменшення кількості лікарів, відділень та закладів охорони здоров'я, вітчизняна ревматологія розвивається, її потенціал не зменшується, а вплив на стан здоров'я наших співвітчизників, без сумніву, збільшується. Зараз формуються нові підходи в розрізі реформування системи охорони здоров'я України, які стосуються етапності між лікарями первинної ланки, лікарями-спеціалістами, а також фахівцями, які надають високотехнологічну медичну допомогу, і на цьому етапі, на переконання доповідача, вітчизняна ревматологія має зайняти гідне місце в реформі медичної системи, яка, на сподівання, відповідатиме провідним європейським та світовим стандартам.

Вітаючи присутніх з відкриттям цьогорічного Конгресу, В. Коваленко надав слово завідувачеві 2-ї кафедри внутрішніх хвороб Білоруського державного медичного університету, доктору медичних наук, професору **Миколі Сороці**. Говорячи про стан ревматології в Білорусі, оратор зазначив, що нині в його країні діє програма демографічної безпеки, тому пріоритет віддається саме тим медичним напрямкам, де відзначається найвища смертність, тобто йдеться про онкологію, кардіологію з кардіохірургією, а також перш за все — про трансплантологію, адже у третині випадків трансплантація органів проводиться пацієнтам з інших країн. Висловлюючи сподівання, що скрутні часи для України сплинуть якнайшвидше, М. Сорока побажав українським колегам успіхів, мужності та стійкості, запевнивши, що Білорусь — надійний та вірний друг нашої країни.

Мав змогу привітати аудиторію завідувач відділення ревматології та гастроентерології лікарні Сент-Вінсент (Відень), професор медицини медичного факультету Університету Відня **Генріх Реш** (Heinrich Resch), Відень (Австрія). За словами оратора, він має велику честь взяти участь у роботі Конгресу і взагалі відвідати Україну

вже більше 15 разів, починаючи з 2006 р. До того ж, подорожуючи світом і беручи участь у роботі різноманітних медичних заходів, Г. Рещ дуже часто зустрічається та виступає разом з українськими колегами, тим самим підтверджуючи слова В. Коваленка щодо розвитку вітчизняної ревматології.

Долучився до привітань і професор **Владислав Поворознюк**, президент Української асоціації остеопорозу, Української асоціації менопаузи, андропаузи та захворювань кістково-м'язової системи, директор Українського науково-медичного центру проблем остеопорозу. Відзначаючи важливість міжнародної співпраці, оратор висловив подяку за можливість бути інтегрованим у ревматологічну спільноту, що зумовлює всі успіхи Української асоціації остеопорозу. Українська ревматологія крокує вперед, наголошує В. Поворознюк, а світові досягнення у цьому медичному напрямку стали можливими завдяки безпосередній участі вітчизняних фахівців протягом багатьох років.

Далі взяв слово В. Коваленко, наголосивши, що багато з присутніх в аудиторії відзначилися активною роботою в галузі ревматології, в її науковій та практичній складовій, а також своїми внесками у розвиток цієї служби. І в рамках роботи Конгресу за багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм, значний внесок у розвиток медичної науки і практики охорони здоров'я передбачено нагородження вітчизняних та зарубіжних фахівців відомчими медалями Національної академії медичних наук України імені М. Д. Стражеска «За заслуги в охороні здоров'я». Тож цього разу відзнаки отримали:

- Декан медичного факультету, завідувач кафедри внутрішньої медицини № 1, клінічної імунології та алергології імені академіка Є.М. Нейка Івано-Франківського національного медичного університету, заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор **Роман Яцишин**.
- Завідувач кафедри внутрішніх хвороб стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, доктор медичних наук, професор **Олег Яременко**.
- Керівник Українського науково-консультаційного центру імунологічної терапії, завідувач кафедри факультетської терапії Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова, доктор медичних наук, професор **Микола Станіславчук**.
- Завідувач відділення ревматології і внутрішньої патології Клінічної лікарні «Феофанія» ДУС, доктор медичних наук, професор **Ірина Головач**.

- Завідувач кафедри внутрішньої медицини № 2 Тернопільського державного медичного університету, заслужений діяч науки і техніки України, голова Тернопільського обласного товариства терапевтів, доктор медичних наук, професор **Світлана Сміян**.
- Завідувач кафедри клінічної імунології та алергології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор **Валентина Чоп'як**.
- Голова Асоціації дитячих кардіоревматологів м. Києва, завідувач кафедри педіатрії № 2 Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, доктор медичних наук, професор **Тетяна Марушко**.
- Завідувач кафедри внутрішньої медицини № 2 Державного закладу «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», доктор медичних наук, професор **Олександр Курята**.

Також почесними грамотами Асоціації ревматологів України нагороджені професор **Г. Рещ** (Австрія), професор **Роберто Джакомеллі** (Roberto Giacomelli, Італія), професор **Йоханнес Хорн** (Johannes Horn, Німеччина), професор **М. Сорока** (Білорусь), а також завідувач кафедри сімейної медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, доктор медичних наук, професор **Людмила Хіміон**.

Закривши нагородження, В. Коваленко висловив сподівання, що ці хороші традиції нагородження фахівців, які зробили вагомий внесок у розвиток вітчизняної ревматології, і надалі зберігатимуться, будучи стимулом і натхненням для подальшої роботи, вдосконалення, підвищення професіоналізму, а також впевненості, що ревматологія в Україні й надалі буде розвиватися. Далі В. Коваленко презентував аудиторії пленарну доповідь на тему «Інноваційні стратегії в ревматології та їх імплементація в Україні». За словами оратора, основною проблемою в ревматологічному напрямку залишаються аутоімунні процеси, їх прогнозування та профілактика. Нині, в відміню від багатьох інших захворювань, де чітко визначені фактори ризику, передвісники хвороби, біологічні та клінічні маркери, на жаль, аутоімунний процес у багатьох випадках розвивається спонтанно, а також реалізується вже на тих стадіях, коли формуються незворотні морфологічні та функціональні зміни, коли доволі важко вплинути на зворотний розвиток хвороби. Як наголосив В. Коваленко, сьогодні широко розглядається поєднання аутоімунного запального ревматичного процесу з серцево-судинними захворюваннями, атеросклерозом, метаболічним синдромом та їх наслідками. І це доволі актуальна проблема, яка потребує виключно комплексного підходу.

Візуалізаційні методи діагностики набули надзвичайно великого значення, але їх використання має бути обґрунтованим, а трактуван-

ня результатів — якісним. Протягом останніх років як в Україні, так і у світі триває активна дискусія щодо використання біомаркерів в ревматології, але, на жаль, поки що їх кількість недостатня для повноцінного втілення в практику, внесення до протоколів діагностики та лікування ревматичних захворювань, і за цим — майбутнє, наголошує спікер, адже точна діагностика на ранніх стадіях та формування сімейно-генетичного запобігання розвитку захворювань мають виключне значення. На думку оратора, фармакотерапія була і є основою ревматології, починаючись із застосування ацетилсаліцилової кислоти протягом вже більше ніж століття, і продовжуючись імунобіологічними препаратами, які нині знаходяться в центрі уваги.

Ще одним питанням, без якого неможливе ефективне втілення фармакотерапії, особливо з урахуванням індивідуалізованих підходів до лікування ревматичних захворювань, є фармакогеноміка, яка на рівні фундаментальної медицини нині також активно розвивається. Важливим моментом у ревматологічній практиці є використання біосимілярів. І хоча на сьогодні ця ситуація в нашій державі поки що не реалізована, вона має розглядатися як перспектива, причому перш за все з точки зору фармакоекономіки, адже зниження вартості лікування при достатній його ефективності має надзвичайно велике значення.

В. Коваленко не оминув увагою і доказову медицину, наголосивши, що сьогодні вона стала основою формування стандартів і протоколів лікування, але виникло ще багато нових проблем, які пов'язані з коморбідністю, а також персоніфікованими підходами, які не передбачені в доказовій медицині. Звертаючи увагу на порівняння формування дизайну рандомізованих досліджень доказової медицини з реаліями клінічної практики, виявляють суттєві розбіжності, які призводять до того, що результати, отримані на основі доказових досліджень, не відповідають повною мірою реальній лікарській практиці. Це, безсумнівно, необхідно враховувати, адже, за словами оратора, ще декілька років тому лікарське товариство безапеляційно сприймало дані доказової медицини. Тому В. Коваленко вважає новим кроком вперед саме персоніфіковану медицину, коли лікарі відходять від так званих стандартів і розглядають пацієнта як особистість, до якої мають бути застосовані індивідуалізовані методи як діагностики, так і лікування.

Далі присутні мали змогу ознайомитися з новими патогенетичними механізмами ревматоїдного артриту як обґрунтуванням монотерапії біологічним агентом протягом лекції, яку прочитала віце-президент Асоціації ревматологів України, професор кафедри терапії та ревматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, заслужений лікар України, доктор медичних наук **Неоніла Шуба**. Особливу увагу доповідь приділила вродженному та набутому імунітетам

як першочерговим важливим елементам у контексті ревматологічної патології, зокрема ревматоїдного артриту. Наводячи як приклад деякі біологічні агенти, Н. Шуба зазначає, що призначення кожного з них має базуватися саме на індивідуалізованому підході з урахуванням чітких показань до застосування кожного з агентів, анамнезу пацієнта та відповідних ревматологічних захворювань.

Взагалі, як зазначає оратор, важливість і доцільність монотерапії ґрунтується насамперед на нижчій частоті розвитку інфекційних ускладнень, меншій токсичності, а також нижчому ризику розвитку деяких запальних захворювань порівняно з певними комбінаціями традиційних протиревматичних лікарських засобів, хоча, згідно з європейськими рекомендаціями, комбінована терапія все ж таки виступає пріоритетною.

Відзначимо, що протягом триденної роботи Конгресу присутні мали змогу почути безліч актуальних доповідей провідних вітчизняних та зарубіжних спеціалістів мультидисциплінарного кола, які стосувалися актуальних і проблемних питань клінічної ревматології у практиці як лікаря-ревматолога, так і сімейного лікаря. Розглянуто питання профілактики, діагностики ураження нирок при ревматичних захворюваннях клініцистом і місця прижиттєвого морфологічного дослідження нирок у ревматологічній практиці очима патоморфолога, таргетного лікування та реабілітації, зокрема механореабілітації пацієнтів із ревматологічною та іншою патологією, причому як у дорослій, так і в дитячій практиці.

Неабиякий інтерес і цілком закономірний шквал овацій викликав справжній історичний екскурс у доповіді члена-кореспондента НАМН України, академіка Академії наук вищої освіти України, дійсного члена Нью-Йоркської академії наук, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, завідувача кафедри внутрішньої медицини № 1 Донецького національного медичного університету (м. Лиман), доктора медичних наук, професора **Олега Синяченка** на тему «Вони збагатили ревматологію та уславили Україну», під час якої присутні знову, а дехто і вперше, відкрили для себе відомі всьому світові імена славетних українських вчених, які своїми прикладом і (не боячись високопарних слів) наполегливою титанічною працею крізь терени і покоління впевнено виводили українську ревматологію на якісно новий, провідний світовий рівень.

Зазначимо, що окремі доповіді стосувалися вибору альтернативної медикаментозної терапії та сучасних інструментальних, візуалізаційних і лабораторних методів діагностики захворювань. Доповідачі не оминули увагою і коморбідні стани, в тому числі й онкологічну патологію, зокрема лімфому при аутоімунних ревматичних захворюваннях, які мають місце в ревматологічній практиці, а також під різними кутами зору розглянули ревматологічні та аутоімунні захворювання, які найчастіше діагностують в нашій державі та в усьому світі. Присутні мали змогу взяти участь у розборі складних для діагностики та лікування клінічних випадків з інтерактивним голосуванням. Важливою частиною роботи Конгресу став огляд психогенних факторів у виникненні та перебігу деяких ревматичних захворювань, а також методи і роль психологічної корекції в цьому разі. Також аудиторії були презентовані деякі аспекти хірургічного лікування пацієнтів із ревматологічною патологією та чимало іншого. До речі, з метою, методами дослідження, результатами та висновками наукових доповідей Конгресу можна ознайомитися в тезах на сторінках «Українського ревматологічного журналу».

Фінальним етапом цьогорічного Конгресу стала Генеральна асамблея Асоціації ревматологів України, під час якої присутні мали змогу заслухати звіт президента асоціації за попередній чотирирічний період діяльності, а також взяти участь в обранні нових та затвердженні діючих членів, президії та керівного складу асоціації. Звітуючи перед присутніми, президент Асоціації ревматологів України В. Коваленко зазначив, що основним рупором вітчизняної ревматологічної служби є «Український ревматологічний журнал», в якому публікується найактуальніша інформація світу ревматології, і закликав до активної співпраці з цим виданням. Нагадуючи аудиторії про діючі уніфіковані протоколи та настанови з приводу різних нозологій, В. Коваленко зазначив, що наразі заплановано створення ще одного важливого протоколу щодо системних захворювань сполучної тканини на основі системного червоного вовчачка та споріднених із ним хвороб, які на державному рівні розглядатимуться як гарантована державою та фінансово забезпечена медична допомога у спеціалізованих і високоспеціалізованих закладах охорони здоров'я.

Президент Асоціації ревматологів України також наголосив на важливості створення реєстрів з окремих актуальних питань ревматології та закликав присутніх у подальшому активно їх підтримувати, адже вже через декілька років медична спільнота зможе накопичити безцінний досвід та інформацію з приводу лікування пацієнтів із ревматичними хворобами поза межами доказової медицини.

Варто зазначити, що вибори членів президії та керівного складу Асоціації ревматологів України не внесли несподіванок, а її президентом одностайно обрано В. Коваленка. Дякуючи присутнім за теплі слова на свою адресу під час пропозицій і дискусій з приводу кандидатури президента, він наголосив, що усі досягнення неможливі без професійної команди однодумців, і все це додає наснаги та впевненості, що все, що вже зроблено протягом цих років, є правильним, а ревматологічна галузь — буде розвиватися.

Далі було проведено нагородження молодих вчених. Як зазначається, демократично враховуючи думку ораторів, які також проводили аналіз та оцінювали доповіді своїх колег — молодих вчених, оголошена спільна з президією думка, що перше місце посідає **Інна Орлова** (Вінниця) з доповіддю на тему «Культуральна адаптація та валідизація україномовної версії «Gout impact scale», друге місце —

Катерина Заїчко («Клініко-патогенетичне значення ендотеліальної синтази оксиду азоту у хворих на ревматоїдний артрит: зв'язок з перебігом захворювання та ефективністю лікування», Вінниця), а третє місце через рівну кількість набраних балів присуджено двом доповідачам: **Ольга Лазаренко** («Якість життя у хворих на подагру», Кривий Ріг) і **Тетяна Хамбір** («Клінічні особливості остеоартриту у хворих зі зниженою мінеральною щільністю кісткової тканини», Київ).

Присутні фахівці взяли участь у розгляді попереднього варіанта резолюції, яка зараз знаходиться на стадії обговорення. Зазначається, що, враховуючи низку дискусійних та невирішених питань у ревматології, появу новітніх методів діагностики та лікування, проаналізувавши представлені доповіді, роботу пленарних та секційних засідань, круглих столів, а також беручи до уваги актуальність спадкоємності та співпраці між різними ланками охорони здоров'я, таких як дитяча й доросла ревматологічна служби, сімейна й високоспеціалізована медицина, VII Національний Конгрес ревматологів України рекомендує:

1. Стратифікувати пацієнтів із ревматичними захворюваннями, враховуючи фенотип захворювань, коморбідність, дані клінічних, лабораторних та інструментальних обстежень з метою раціонального призначення лікування, а в подальшому — розвитку персоналізованої медицини.

2. У діагностиці та лікуванні пацієнтів ревматологічного профілю у клінічній практиці керуватися національними та європейськими (EULAR — Європейська антиревматична ліга) настановами та рекомендаціями щодо менеджменту відповідних захворювань, а також даними доказової медицини на основі популяційних досліджень, при цьому враховувати клініко-епідеміологічну інформацію відносно пацієнта, інші особливості перебігу захворювання, коморбідності (в тому числі серцево-судинний ризик, гастроінтестинальний, нирковий тощо), супутнє лікування та інші фактори з метою розвитку індивідуалізованого підходу в менеджменті пацієнтів.

3. Впроваджувати у клінічну практику нові рекомендації EULAR 2016 р. з лікування пацієнтів із системною склеродермією, ANCA-асоційованими васкулітами, аксіальним спондилоартритом, подагрою, артралгією, клінічно підозрюваною як ревматоїдний артрит, хворобою Бехчета, фіброміалгією, раннім артритом.

4. Створити нові підходи щодо лікування у разі резистентних до стандартної терапії ревматичних захворювань на основі рекомендацій, даних наукової літератури, а також науково обґрунтованого (згідно з даними доказової медицини) призначення терапії «off-label», у тому числі на підставі наказу МОЗ України від 29.12.2016 р. № 1422, обґрунтовати використання розроблених департаментом охорони здоров'я інших країн клінічних рекомендацій щодо можливості використання внутрішньовенної імунотерапії у пацієнтів із рефрактерністю чи наявністю протипоказань до стандартної імуносупресивної терапії при різних ревматичних захворюваннях.

5. Створити робочу групу з питань спадкоємності сімейної медицини та високоспеціалізованої ревматологічної служби — створення «зеленого коридору» — для подальшої імплементації настанов і протоколів в ревматології та сімейній медицині у реальну клінічну практику.

6. Оптимізувати лікування пацієнтів з ювенільним ідіопатичним артритом з урахуванням останніх даних доказової медицини, враховуючи при цьому можливість реактивації вірусних інфекцій та ризик розвитку коморбідних станів.

7. Підтримувати належну спадкоємність і поглиблювати співпрацю між педіатричною та дорослою ревматологічною службами для надання безперервної спеціалізованої медичної допомоги пацієнтам із ювенільним ідіопатичним артритом та іншими ревматичними хворобами.

8. Оптимізувати збір додаткових даних та проведення аналізу інформації з Національного всеукраїнського реєстру щодо застосування біологічних препаратів у пацієнтів з ювенільним ідіопатичним артритом.

9. Продовжити роботу створеного на базі ДУ «ННЦ «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України» експертно-консультативного центру діагностики та лікування пацієнтів із рідкісними й фармакорезистентними ревматичними хворобами та забезпечити співпрацю з лікувальними закладами на території України.

10. Сприяти розвитку телемедицини з метою здійснення телеконсультаций пацієнтів із ревматичними хворобами на регіональному рівні, з подальшим відбором найбільш складних випадків до експертно-

консультативного центру на базі ДУ «ННЦ «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України».

11. Створювати нові та підтримувати існуючі асоціації пацієнтів із ревматичними хворобами, проводити зустрічі працівників охорони здоров'я з асоціаціями хворих з метою донесення інформації пацієнтам щодо модифікації способу життя та інших факторів і підвищення якості життя.

12. Забезпечити належну профілактику туберкульозу та вірусних гепатитів у пацієнтів із ревматичними хворобами, з акцентом на тих, яким запланована або проводиться біологічна терапія. Надавати пацієнтам з ревматичними захворюваннями та вірусними гепатитами достатню інформацію щодо лікування вірусних гепатитів В та С новими протівірусними препаратами.

13. Забезпечити комплексний підхід до лікування пацієнтів із ревматичними хворобами, включаючи нефармакологічні та фармакологічні методи: лікарські засоби, модифікація способу життя та санаторно-курортна реабілітація.

14. Забезпечити в Україні відповідно до досвіду інших європейських країн розвиток етапності та спадкоємності реабілітаційної медицини для пацієнтів із ревматичними захворюваннями та створити систему реабілітації дітей з ревматичними хворобами. Сприяти впровадженню поетапної реабілітації дітей та підлітків із ревматичними хворобами на базі дитячих відділень довготривалої реабілітації в санаторно-курортних закладах України незалежно від відомчого підпорядкування і форми власності.

15. Надсилати для публікації інформацію про цікаві та рідкісні клінічні випадки ревматичних захворювань в «Український ревматологічний журнал».

16. Продовжити діяльність робочої групи «Залишайся працездатним» («Fit for work») у складі: академік В.М. Коваленко (голова), професор Н.М. Шуба, професор О.А. Владіміров, професор О.Б. Яременко, професор В.В. Поворознюк, професор М.А. Станіславчук, професор О.Н. Надашкевич, професор С.І. Сміян, професор Г.О. Проценко, професор Р.І. Яцишин, кандидат медичних наук С.Х. Тер-Вартанян, з метою вивчення впливу рідкісних та фармакорезистентних ревматичних хвороб на стан здоров'я населення, для подальшого збереження та зміцнення здоров'я населення, профілактики, зниження інвалідності та смертності, підвищення якості та ефективності підтримки громадян із ревматичними хворобами.

17. Продовжити впровадження рекомендацій цільової терапії ревматичних захворювань (Т2Т), міжнародних критеріїв та індексів активності захворювання в рутинну практику лікарів-ревматологів.

18. Більш широко використовувати нові методи діагностики: магнітно-резонансну томографію, ПЕТ-КТ, капіляроскопію, гістологічні дослідження тощо в ревматологічній практиці для ранньої та диференційної діагностики та моніторингу лікування пацієнтів із системними захворюваннями сполучної тканини.

19. З метою покращення ранньої діагностики захворювань суглобів звернутися до Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика з проханням організувати на базовій кафедрі терапії та ревматології тематичні курси для лікарів-ревматологів з ультразвукової діагностики опорно-рухового апарату.

20. У рамках імплементації рекомендацій EULAR щодо визначення та запобігання кардіоваскулярним ризикам рекомендувати до більш широкого використання ультразвукове дослідження магістральних артерій голови у хворих із високим ризиком.

21. Активно впровадження біопсії нирки при системних хворобах сполучної тканини та системних васкулітах для ранньої морфологічної діагностики уражень, правильного підбору індивідуалізованого лікування та визначення переліку закладів охорони здоров'я для проведення біопсії нирок у пацієнтів із ревматичними хворобами.

22. Продовжити та поглиблювати співпрацю з провідними іноземними науковими фахівцями, організаціями, антиревматичними лігами.

Завершенням цього річного Конгресу стала організаційно-методична нарада, в якій розглянуто стан та проблеми реалізації програми боротьби з ревматичними хворобами, питання упорядкування спадкоємності діагнозу ювенільний ревматоїдний артрит у дорослих згідно з Міжнародною класифікацією хвороб десятого перегляду та міжнародними рекомендаціями, а також деякі аспекти співпраці професійних та громадських організацій у питаннях надання медичної допомоги пацієнтам із ревматичними хворобами.

Олег Мартишин, фото Сергія Бека